

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Սովորողի ինքնուրույն գործունեության կազմակերպման ձևերը տվյալ առարկայի դասավանդման համատեքստում:

Առարկան՝ դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Գայանե Միքայելյան

Ուսումնական հաստատություն՝ «ՀՀ Լոռու մարզի Ալավերդու Հովհ. Թումանյանի անվան հ.2 հիմնական դպրոց» ՊՈԱԿ

Երևան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն-----	3
Ինքնուրույնության զարգացում-----	6
Նախաձեռնության զարգացում-----	8
Ստեղծագործական նախաձեռնություն-----	10
Ունակությունների զարգացում -----	12
Ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը խաղի միջոցով-----	13
Եզրակացություն-----	17
Գրականության ցանկ -----	18

Ներածություն

21-րդ դարում հանրակրթությունը նպատակ ունի ձևավորելու որոշակի կարողություններով զինված հայ քաղաքացի, որը պատրաստ է դիմագրավելու ցանկացած փոփոխության, քննական վերլուծության ենթարկելու իրադրությունը, մշակելու քայլեր, առաջարկելու փոփոխություններ, գործելու հանուն հանրության, հանուն իր երկրի բարօրության, պետականության ամրապնդման և բարգավաճման: Այս գործում մեծ դեր ունի սովորողների մեջ ինքնուրույնության ձևավորումը:

Ուսումնական գործունեությունը բովանդակությամբ բարդ է և անցնում է կայացման երկարատև ուղի: Նրա զարգացումը շարունակվում է ամբողջ դպրոցական կյանքի ընթացքում, բայց հիմքերը դրվում են ուսուցման սկզբնական տարիներին: Դպրոցական ուսուցանումը տարբերվում է ոչ միայն երեխայի գործունեության հատուկ սոցիալական նշանակալիությամբ, այլև ուսուցիչների և գնահատականների հետ հարաբերությունների միջնորդավորվածությամբ: Այս առանձնահատկությունները, ինչպես նաև ուսումնական գործունեության յուրահատկությունը ազդում են երեխայի հոգեկան ֆունկցիաների, անձնային կազմավորումների, կամային վարքի զարգացմանը:

Այս գործընթացի բարդությունը, ըստ Վ.Վ. Դավիդովի, վկայում է այն փաստը, որ նույնիսկ կրթական գործունեության նպատակային, հատուկ կազմակերպված ձևավորման պայմաններում այն ոչ բոլոր երեխաների մոտ է զարգանում:

Դպրոցը պետք է ուրախություն պատճառի սովորողին: Դա պայմանավորված է ոչ միայն երեխաների նկատմամբ մարդասիրական վերաբերմունքով, այլև հաջողակ կրթական գործունեության նկատմամբ հոգատարությամբ:

Ուսուցչի խնդիրն է «բացել երեխայի սիրտը», արթնացնել նրա ցանկությունը՝ սովորելու նոր նյութ և սովորել աշխատել դրա հետ:

Դրա համար ուսուցիչը պետք է լավ իմանա երեխաների հոգեբանական առանձնահատկությունները, կարողանա հասկանալ յուրաքանչյուր երեխայի անհատականությունը և գտնել ուսուցման և ճանաչողական մոտիվացիայի ձևավորման համապատասխան մեթոդներ, ինչպես նաև կազմակերպել սովորողների ինքնուրույն աշխատանքը:

Ուսուցումը գիտելիքի, հմտությունների, կարողությունների, ինքնուրույնության նախաձեռնության, ստեղծագործական ունակությունների որոշակի տեսակների յուրացման գործընթաց է:

Սովորողի ինքնուրույնության նախաձեռնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման գործունեությունն ունի որոշակի կառուցվածք.

1. Դրդապատճառները
2. Առաջադրանքների սահմանում
3. Գործունեություն
4. Վերահսկողություն:

Կ.Դ. Ուշինսկին պնդում էր, որ միայն ինքնուրույն աշխատանքի պայմաններն է ստեղծում սովորողի ինքնուրույն նախաձեռնության զարգացումը, իսկ ըստ Պ.Ֆ. Կապտերևի, դպրոցը բարելավելու յուրաքանչյուր նոր քայլ ստեղծագործական ունակությունների կիրառումն է սովորողների զարգացման և կրթության մեջ:

Հայտնի ռուս հոգեբան Լ. Ս. Վիգոտսկին ուսումնասիրել է երեխաների ստեղծագործական զարգացման հոգեբանական և մանկավարժական հիմքերը:

Երեխայի վարքագծի դիտարկումը մեզ թույլ կտա գնահատել նրա նախաձեռնությունը. նախաձեռնող երեխան ստեղծագործորեն կիրականացնի իր գործունեությունը, կցուցաբերի ճանաչողական ակտիվություն:

Գործնական գործունեության մեջ սովորողի նախաձեռնության ձևավորումը ամբողջականորեն բացահայտում է սովորողի անհատականությունն ու ունակությունը:

Հոգեբանական հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ սովորողի ինքնուրույնությունը զարգանում է աստիճանաբար, քանի որ նա որոշակի փորձ է ձեռք բերում: Ստեղծագործական ունակությունները հիմնված են այն գաղափարների և տպավորությունների վրա, որոնք մենք ստանում ենք իրական կյանքում: Այլ կերպ ասած, որքան մեծ և բազմազան է մեր փորձը, այնքան բարձր է մեր ստեղծագործական ներուժը:

Կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաների մեջ ինքնուրույնության և նախաձեռնողականության զարգացումը էապես կախված է մեծերից. հարազատներից և ուսուցիչներից, ովքեր շրջապատում են երեխային:

Ինքնուրույնությունը ներկայանում է, որպես անձի առանցքային որակներից մեկը, որը դրսևորվում է նրա իր առջև խնդիրներ դնելու և այդ խնդիրների լուծման համար համապատասխան ուղիներ փնտրելու կարողության մեջ: Աշակերտների մոտ

ինքնուրույնության և ստեղծարարության ձևավորումը կարող է ընթանալ բարձր մակարդակով միայն այն դեպքում, երբ երեխան կարողանում է նպատակ սահմանել, գտնել դրան հասնելու ուղիները, իրագործել այդ ուղիներն առանց կողմնակի օգնության և հարաբերակցել առաջադրված խնդիրը և ստացված արդյունքները:

Այսպիսով, մանկավարժական մեծ հմտություն և տարատեսակ մեթոդների կիրառություն է պահանջվում, որպեսզի կարողանանք ապահովել սովորողների ինքնուրույն գործունեության կազմակերպումը որևէ առարկայի դասավանդման համատեքստում:

Ինքնուրույնության զարգացում

Ինքնուրույնությունը անձի կենտրոնական և հավաքական հատկանիշ է, որն ունի մի շարք բաղկացուցիչներ և ենթադրում է՝

- նախաձեռնողականություն
- ակտիվություն
- ինքնավստահություն
- նպատակասլացություն:

Ինքնուրույնություն՝ ամենից առաջ նշանակում է սովորել ամեն ինչ անել ինքնուրույն: Եվ իսկապես, մանկության հիմնական առանձնահատկությունը փոքրիկ մարդու կախվածությունն է մեծահասակներից: Հասունանալ՝ նշանակում է ինքնուրույնություն ձեռք բերել:

Ինքնուրույնության համար անհրաժեշտ նախապայմաններ են հանդիսանում՝

- ✓ որոշման կայացումը
- ✓ ներքին ազատությունը
- ✓ պատասխանատվության գիտակցումը
- ✓ կայացման ձգտումը
- ✓ ինչին հնարավոր է հասնել գիտելիքի համապատասխանությամբ
- ✓ արժեհամակարգի ձևավորմամբ
- ✓ մատչելի տեղեկատվության ապահովմամբ և այլն...

Ինքնուրույնության խթանման համար անհրաժեշտ է կարևորել համապատասխան մոտեցումներն ու սպասումներն, ինչպես տարիքային տարբեր փուլերում, այնպես էլ կրթական տարբեր աստիճաններում:

Մանկության տարիներին ազատ և դերային խաղերի առաջադրմամբ երեխային կարելի է ուղորդել, հետևել նրա ընտրության սկզբնական քայլերին, սովորեցնել պատասխանատվություն կրել սեփական ընտրության համար: Դպրոցական տարիքում առավել կարևորվում է գիտելիքը, իմացությունը, ինչը տրվում է ուսուցչի կողմից:

Սովորողի մոտ ինքնուրույնություն զարգացնելու բանալին հանդիսանում է հավասարակշռության պահպանումը: Մենք պետք է համբերատար լինեք, բայց

միննույն ժամանակ ոչ շատ մեղմ նրա նկատմամբ: Խնդիրն այն է, որ որոշ մեծեր փորձում են վերահսկել յուրաքանչյուր քայլը: Այդպես պետք չէ անել, քանի որ դա նրան զրկում է ընտրություն կատարելու ունակությունից:

Ինչպե՞ս պահպանել հավասարակշռությունը, որպեսզի չվնասվի սովորողի ինքնությունությունը՝

1. Կարգացուցակ:

Սովորողը պետք է ունենա հավասարակշռությունն առօրյայի և ազատության միջև՝ իրենց ինքնությունությունը զարգացնելու համար: Որքան ավելի շատ ենք թույլ տալիս երեխային մտածել իր մասին, այնքան ավելի ինքնություն է դառնում նա:

2. Խնդիրների լուծման հմտությունները:

Եթե սովորողը խնդիրներ ունի, չփորձենք դրանք լուծել իր փոխարեն, թույլ տանք, որ նա ինքնություն էլք գտնի իրավիճակից:

3. Չախտղումը դեռ վերջը չէ:

Չախտղումների մեջ ոչ մի վատ բան չկա: Պետք է սովորողին հնարավորություն տալ սխալներ թույլ տալու, անկախ նրանից, թե որքան դժվար է դա մեզ թվում: Նա կսովորի կյանքի կարևոր դասերը սխալներից:

4. Կարեկցանք:

Սովորող պետք է իմանա, որ մենք հոգ ենք տանում նրա մասին, բայց ուզում ենք, որ նա սովորի, թե ինչպես ինքնություն լուծի իր խնդիրները: Թող նա իմանա, որ մենք միշտ կլինենք նրա կողքին, անկախ նրանից, թե ինչ է պատահում:

Թող նա իմանա, որ մենք ուզում էք, որ նա ինքնություն լուծի հակամարտությունները և ոչ թե դիմի արտաքին օգնության:

5. Առաջարկել գաղափարներ, բայց չխառնվել:

Եթե տեսնում ենք, որ սովորողը փորձում է գտնել որևէ խնդրի լուծում, չպիտի փորձենք անմիջապես օգնել նրան: Փոխարենը, պետք է առաջարկենք գաղափարներ, թե ինչպես լուծի խնդիրը, բայց առանց միջամտման դրա լուծման մեջ:

Թող սովորողը ինքնություն էլք գտնի իրավիճակից: Գուցե հաճելիորեն զարմացած լինենք՝ տեսնելով, թե ինչպես է սովորողը եկել անսովոր և նորովի լուծման: Մեզ կարող է թվալ, որ շատ դանդաղ է զարգացնում ինքնությունությունը: Այնուամենայնիվ, կարևոր է, որ ուղորդենք դրանց զարգացման յուրաքանչյուր փուլ: Ամեն ինչ անենք, նրան հաջողակ մեծահասակ դարձնելու համար:

Նախաձեռնության զարգացում

Սովորողի նախաձեռնության զարգացումը այսօրվա ամենակարևոր թեմաներից մեկն է:

Նախաձեռնություն - սովորողը պետք է կարողանա գիտակցել իր ստեղծագործական գործունեությունը, ցույց տալ ճանաչողական գործունեությունը: Նախաձեռնողը, ով կարող է պլանավորել իր գործողությունները, իր համար առաջադրանքներ դնել և հետևողականորեն կատարել դրանք, անկախ է, ձգտում է ինքնաիրացման, շփվող է, ստեղծագործական վերաբերմունք է ցուցաբերում գործունեությանը:

Սովորողի նախաձեռնությանը աջակցելու համար անհրաժեշտ է.

1. Ապահովել անկախություն այն ամենում, ինչը վտանգ չի ներկայացնում նրանց կյանքին և առողջությանը՝ օգնելով նրանց իրականացնել սեփական գաղափարները:
2. Ծափահարենք սովորողի նույնիսկ ամենափոքր հաջողության դեպքում:
3. Չքննադատենք նրա գործունեության արդյունքները:
4. Սովորողների մեջ նախաձեռնողականություն ձևավորենք:
5. Պահպանենք սովորողի հետաքրքրությունը:
6. Աջակցենք նախաձեռնությանը ստեղծագործական, ժամանցային գործունեության մեջ:
7. Ստեղծենք բոլոր անհրաժեշտ պայմանները նրա համար:
8. Խրախուսենք սովորողի տարբեր ստեղծագործական ջանքերը:

Ըստ հոգեբանների, նախաձեռնողականությունը նախ և առաջ մարդու անհատականության, նրա վարքի և գործունեության հատկանիշն է՝ ապահովելով ներքին մղումով գործելու կարողություն:

Նախաձեռնությամբ ուսուցիչները հասկանում են աշակերտի անհատականության որակը, որն օգնում է ապահովելու, որ ջանքերն ուղված են ճանաչողական հետաքրքրությունների և կարիքների բավարարմանը:

Պ.Գ.Նեժնովն առաջարկեց զարգացման քարտեզ, որը հիմնված է սովորողի զարգացման մակարդակի ամբողջական գաղափարի վրա: Քարտեզի նորմատիվ մասը արտացոլում է երեխայի նախաձեռնության ձևավորումը տարբեր տեսակի գործունեության մեջ, զարգացման հոգեբանական ֆոնը:

Քարտեզում ներկայացված է նախաձեռնության չորս ուղղություններ՝

- նպատակադրում
- կամային ջանք
- հաղորդակցական
- ճանաչողական:

Ստեղծագործական նախաձեռնություն

Ստեղծագործական կարողության զարգացումը կախված է ստեղծագործական նախաձեռնության զարգացման մակարդակից, ներառյալ գործունեության և վարքի կամայականությունը, շրջապատող աշխարհում սովորողի կողմնորոշումը: Ստեղծագործական նախաձեռնության զարգացման համար անհրաժեշտ է ստեղծել այնպիսի պայմաններ, որտեղ գեղարվեստական և ստեղծագործական գործունեությունը կլինի առաջատարներից մեկը:

Սովորողի ստեղծագործական նախաձեռնությունը զարգացնելու կարևոր միջոց են՝

➤ ստեղծագործական առաջադրանքները, որոնք խրախուսում են ինքնուրույն համատեղելը

➤ ստեղծել նոր աշխատանք՝ օգտագործելով անցյալի փորձը

➤ բացահայտել կարողություններ, որոնք թույլ են տալիս կատարել առաջադրանքը անձանոթ իրավիճակում:

Նախաձեռնությունն ու ստեղծագործական ունակություններն էլ ավելի զարգացնելու համար, կարելի է առաջադրել խաղեր և առաջադրանքներ : «Պատկեր տրված տողերից» (ուսուցիչը թղթի թերթիկների վրա նկարում է գծերի լայն ընտրանի՝ շարունակական գծով արված «կոկոռոցից» մինչև մի շարք հարվածներ, որոնք սովորողներին հրավիրում են միավորել ամբողջական պատկեր՝ օգտագործելով նվազագույն միջոցները):

«Ձեռքի տպագրությունից պատկեր» (գունավոր տպագրություն ավելացնելու համար),

«Ծաղկի, ծառի, կենդանու, թռչնի ոճավորում» (դրանց վերափոխումը տան, տրանսպորտի, քաղաքի, զարդի շարժանիք, դեկորատիվ կոմպոզիցիայի հատված) և այլն:

Փորձը ցույց է տալիս, որ գեղարվեստական և գործնական գործունեության մեջ նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակության դրսևորման համար անհրաժեշտ է պահպանել մի շարք մանկավարժական պայմաններ՝

1. Դասի կազմակերպման փոփոխականությունը

- դասի անսովոր սկիզբ
- նոր նյութերի օգտագործում
- տեսողական միջոցների ինքնուրույն ընտրության հնարավորություն
- աշխատանք անսովոր պայմաններում (օրինակ՝ ոչ դասարանում, բայց դպրոցի տարածքում, դպրոցի հանգստի ժամանակ, ֆիզիկայի դասարանում):

2. Ապավինել անձնական փորձին, կրտսեր աշակերտի իրականում ստացած տպավորություններին և ինքնուրույն (ուսուցչի կողմից չկազմակերպված) գեղարվեստական և գործնական գործունեությանը:

3. Մոտիվացիան դասերի նկատմամբ, զարգացնում է երևակայությունն ու ստեղծագործականությունը և նպաստում նախաձեռնության դրսևորմանը:

4. Անհատական մոտեցում ուսուցչի կողմից, ով գիտի յուրաքանչյուր սովորողի առանձնահատկությունները, հաշվի է առնում տեսողական հմտությունների և կարողությունների զարգացման մակարդակը, սա սովորողների նախաձեռնության արդյունավետ դրսևորման գլխավոր պայմանն է:

Ունակությունների զարգացում

Սովորողի այս կամ այն ունակությունը զարգացնելու համար ուսուցիչը պետք է այն հնարավորինս շուտ նկատի :

1. Նախ և առաջ պետք է հետևել սովորողներին : Եթե նա շատ հետաքրքրասեր է, ապա ստեղծագործական մտքի տեր է:
2. Անհրաժեշտ է նաև ուշադրություն դարձնել սիրելի զբաղմունքներին: Օրինակ, եթե նա հակված է շատ կարդալուն, մեծ է լեզուներ ուսումնասիրելու հավանականությունը:
3. Թեստավորում: Օգտվել պատրաստի թեստերից, որոնք զարգացնում են ունակությունը:
4. Հետաքրքրություններ, թե ինչպես է իրեն պահում իր հասակակիցների շրջապատում: Եթե նա շփվող է, առաջինն է ծանոթանում մյուսների հետ, ուրեմն նա ունի առաջնորդին բնորոշ հատկություններ:

Ուսուցիչները նպաստում են սովորողի ունակությունների զարգացմանը՝ խթանելով իրերի միջև եղած հարաբերությունների ըմբռնումը այնպիսի հասկացությունների միջոցով, ինչպիսիք են՝ «ավելի քան...», «ճիշտ այնքան, որքան...», «հավասար է» և այլն:

Բացի դրանից՝ նրանք օգնում են սովորողներին պատկերացում կազմել այնպիսի հասկացությունների մասին, ինչպիսիք են տարածությունն ու հեռավորությունը, ավելն ու պակասը, դատարկն ու լիքը, աջն ու ձախը, առաջինն ու վերջինը, հեռուն և մոտը: Համեմատություններն օգնում են երեխաներին դիտարկել ու համեմատել իրենց շրջապատող աշխարհի առարկաները

Ունակությունը նույն հմտությունը է, որը հիմնականում սովորում և զարգացնում են վարժեցման արդյունքում: Այն ներառում է այնպիսի գործողությունների իրականացում, որոնց նպատակն է հասնել ցանկալի արդյունքի: Առանձնացնում են հետևյալ ունակություն-հմտությունները՝ (ընթերցել, գրել, քննադատական մտածողություն, ստեղծագործական մտածողություն և այլն), անձնական հարաբերությունների (լսել, զրուցել, վերբալ (խոսքային) և ոչ վերբալ (ոչ խոսքային) հաղորդակցություն և այլն) և շարժողական (նկարչություն և այլն):

Ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը

խաղի միջոցով

Սովորողի ունակությունները զարգացնելու համար կարիք չկա սահմանել հատուկ ժամեր «պարապմունքների» համար: Սովորելը կարող ենք հաճելի և գործնական դարձնել՝ ընդգրկելով երեխային առօրյա գործողությունների մեջ և խաղալով նրա հետ: Խաղը սովորողի ներաշխարհի թափանցելու յուրատեսակ միջոց է:

Այն հնարավորություն է տալիս ձևավորել որոշակի արժեքային համակարգ, լուծել դաստիարակչական բազմաթիվ խնդիրներ, զարգացնել ստեղծագործական ունակությունները, ինքնուրույնությունը, նախաձեռնողականությունը և մտածողություն:

Սովորողը խաղալով հասկանում է ինքն իրեն, ճանաչում է իրեն շրջապատող աշխարհը, գիտելիք է ձեռք բերում ամենատարբեր հարցերի շուրջ:

Հստակ ունակությունների զարգացման խնդիրներ և նպատակներ ունեն մտավոր խաղերը.

- ❖ զարգացնել սովորողների հիշողությունը
- ❖ ուշադրությունը
- ❖ մտածողությունը
- ❖ երևակայությունը, քանի որ առանց այդ հատկանիշների անհնար է երեխային ամբողջովին զարգացնել: Երեխայի խաղի մեջ խոր ստեղծագործական բովանդակություն կա:

Խաղի դաստիարակչական նշանակության ուսումնասիրությամբ զբաղվել են, նաև հոգեբաններ, սոցիոլոգներ, փիլիսոփաներ, ազգագրագետներ, արվեստագետներ, որոնք հիանալի գիտեն երեխայի ներաշխարհը:

«Մանկական խաղերի պարզությունը խաբուսիկ է, այս երևույթը բոլորը գիտեն, բայց ոչ բոլորն են ըմբռնում խաղի և ունակությունների զարգացման հարաբերությունը հավասարազոր է ուսուցման զարգացման նկատմամբ ունեցած հարաբերությանը:»

Վիգոտսկի

«Խաղը չպետք է անհետ հեռանա երեխայի կյանքից, պետք է շարունակալի մնալ թե դպրոցական ուսուցման, թե աշխատանքի գործընթացներում:»

Վիգոտսկի

«Խաղն իր մեջ ընդգրկում է ինքնուրույնության կառուցվածքի բաղադրամասեր:»

Էյնշտեյն

«Առանց խաղի չկա և չի կարող լինել ամբողջական մտավոր զարգացում: Խաղը մի մեծ, լուսավոր պատուհան է, որի միջոցով երեխայի հոգևոր աշխարհը, կյանքը լցնում է պնդումների, գաղափարների հոսքով: Խաղը կայծ է՝ նախաձեռնության և հետաքրքրասիրության վառվող կրակ:»

Վ.Ա. Սուխոմլինսկի

«Խաղը պետք է այնպես կազմակերպվի, որ նրա իրականացման ժամանակ զարգանա ինքնուրույնությունը:»

Հենսել

Խաղը պիտի բավականություն և հրճվանք պարգևի ոչ միայն հաղթող, այլև պարտվող խմբին: Դրա համար բավական չէ խաղի ընթացքի ճիշտ կազմակերպումը, անհրաժեշտ է նաև մանկավարժահոգեբանական տեսանկյունով ճիշտ կազմակերպել արդյունքների ամփոփումը:

Խաղի միջոցով սովորողին կարելի է և՛ կրթել, և՛ դաստիարակել: Խաղի ընթացքում նա դրսևորում է որոշակի ինքնուրույնություն, ձգտում է ինքնահաստատման, ձևավորվում են բնավորության որոշակի գծեր:

Խաղի ընթացքում ազատ են և ինքնուրույն, ունեն հավասար իրավունքներ և ինքնադրսևորման լայն հնարավորություններ:

Դասի տարբեր փուլերում անցկացվող խաղերի տեսակներից կարելի է առանձնացնել այն ուսուցողական խաղերը, որոնք համապատասխանում են դասի թեմային և կազմակերպվում են առանձին թեմաների ուսուցումը նախապատրաստելու, ունակությունները, նախաձեռնողականությունը զարգացնելու, ամրապնդելու և ամփոփելու նպատակով:

Սովորողի ինքնուրույնության զարգացմանը նպաստում է, նաև արտադասարանային ընթերցանությունների կազմակերպումը, որոնց պարագայում դպրոցականներն ինքնուրույն են ծանոթանում ստեղծագործություններին, իսկ դասերի ժամանակ, կամ արտադասարանային գործունեության ընթացքում ինքնուրույնությունը և նախաձեռնողականությունը կարող է զարգանալ ինքնուրույն, ստեղծագործական առաջադրանքներ կատարելու ընթացքում, օրինակ, խաչքառերի լուծում, վիկտորինաների կազմակերպում և այլն:

Ժամանակակից դպրոցում աշակերտը ուսումնական գործընթացում հանդես է գալիս՝ որպես ուսումնառության սուբյեկտ, համագործակցում է ուսուցչի և համադասարանցիների հետ: Մա հենց այն անձնային-կողմնորոշված ուսումնառության ոճն է, որը հանդիսանում է կրեատիվության զարգացման բարենպաստ գործոն: Հենց այսպիսի միջավայրում մանկավարժը պետք է, առաջին հերթին, ձգտի բարենպաստ պայմաններ ստեղծել՝ աշակերտների ստեղծագործականության լիարժեք զարգացման համար, քանի որ ստեղծագործականությունը թույլ է տալիս աշակերտին հանդես գալ՝ որպես ուսման գործընթացի ակտիվ մասնակիցը, իրականացնել սեփական մտահաղացումները:

Փորձը ցույց է տալիս, որ կարելի է առանձնացնել մի շարք խնդիրներ, որոնք փոխադարձաբար կապակցված են աշակերտների ստեղծագործականության, ինքնուրույնության զարգացման հետ: Այդ խնդիրներն են.

- Երեխայի ստեղծագործական ունակությունների և ինքնուրույնության զարգացում
- Բանավոր խոսքի զարգացում
- Ինքնարտահայտվելու կարողության զարգացում
- Ազատ և անկաշականդ շփում հասակակիցների և մեծերի հետ
- Նախաձեռնելու, համախմբված աշխատելու հմտությունների ձեռքբերում
- Աշխատասիրության, պատասխանատվության, ուշադրության դրսևորում
- Գեղագիտական ճաշակի զարգացում
- Տեսաձի, լսաձի վերաբերյալ խոսելու կարողություն
- Իրավիճակը շտկելու կարողություն
- Բարդույթներից ազատագրում:

Ենթադրվում է, որ ուսումնական գործընթացում աշակերտների ինքնուրույնությունը և ստեղծագործականությունը խթանելու հիմնական բաղադրիչ գործոնություններն են.

- Խնդիրների պլանավորում և բաշխում
- Համապատասխան նյութերի և դիդակտիկ միջոցների կիրառություն
- Ստեղծագործելու ազատություն
- Խրախուսում և գնահատում
- Համագործակցություն:

Կրտսեր դպրոցական տարիքում ինքնուրույնության և ստեղծագործականության զարգացումը առավել արդյունավետ է տեղի ունենում, քանի որ երեխաները այս տարիքում առավել հետաքրքրված են շրջապատող իրականությամբ, պահանջ ունեն ինքնուրույն գործունեության, սակայն միևնույն ժամանակ, մեծի հեղինակությունը դեռևս նշանակալի է երեխայի համար, ինչն օգնում է մանկավարժին ուղորդել աշակերտի գործունեությունը: Յուրաքանչյուր աշակերտ անհատականություն է, և ինքնուրույնության ու ստեղծագործականության դրսևորման աստիճանը յուրաքանչյուրի մոտ կարող է տարբեր լինել:

Եզրակացություն

Հիմնվելով թեմատիկ մանկավարժական գրականության ուսումնասիրության, ինչպես նաև, իմ մանկավարժական գործունեության ընթացքում ձեռք բերված փորձի վրա, կարող եմ եզրակացնել, որ կրտսեր դպրոցականների մոտ ինքնուրույնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման համար կարևոր է, որպեսզի երեխաների համար ստեղծվեն սովորելու բարենպաստ պայմաններ, որոնց պարագայում նրանք հնարավորություն կունենան ինքնուրույն ձեռք բերել գիտելիքներ, գտնել խնդիրների լուծումներ, հաղթահարել ուսումնառության ընթացքում հանդիպած դժվարությունները:

Այն սովորողները, որոնց մեջ մանկավարժական հաջող գործունեության ընթացքում ձևավորվում են ինքնուրույնության հակումները, որպես կանոն, բավական մեծ հետաքրքրություն են ցուցաբերում ուսման հանդեպ, մշտապես ձգտում են նոր գիտելիքներ ստանալ, վերլուծություններ և մտահանգումներ կատարել: Այսպիսի աշակերտները ևս կարող են բազմաթիվ սխալներ կատարել իրենց ուսումնառության ընթացքում, սակայն նրանց առավելությունը կայանում է նրանում, որ կատարած սխալներից այս աշակերտները չեն հուսահատվում և փորձում են ուղղել այդ սխալները:

Աշակերտների մեջ ինքնուրույնության և նախաձեռնողականության զարգացումը գուցորդվում է նաև ինքնավերահսկողության և կամային հատկանիշների զարգացմամբ:

Այս համատեքստում կարևոր և առանցքային է նաև մանկավարժի դերը: Նրա խնդիրն է ստեղծել բարենպաստ հոգեբանական մթնոլորտ, որի պարագայում սովորողները հետաքրքրված և շահագրգռված կլինեն ուսումնական գործընթացով, կձգտեն ակտիվության և նախաձեռնողականության, ինչպես նաև ընդհանուր ինքնուրույնության: Դրա համար մանկավարժը կարող է կիրառել ուսումնական գործունեության կազմակերպման նորագույն մեթոդները, տեղեկատվական տեխնոլոգիաները, աշակերտների հետ աշխատանք կատարելու անհատական և խմբակային ձևեր, ինքնուրույն և ստեղծագործական աշխատանքներ և այլն:

Գրականության ցանկ

1. Մամվել Խուդոյան, Ջորակ Խաչատրյան, «Ինքնուրույնության պահանջմունքի առանձնահատկությունները պատանեկան տարիքում, դրա ֆրուստրացիան և պատանեկան ճգնաժամը»
2. «Երեխաների նախաձեռնության զարգացում»
<https://bliss-deco.ru/hy/komnatnye/razvitie-detskoi-iniciativy-v-izobrazitelnoi-deyatelnosti.html>
3. «Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում» // մեթոդական ուղեցույց, կազմողներ՝ Վ. Ռ. Պապոյան, Ա. Ս. Գալստյան, Դ. Յու. Սարգսյան, Ե. Բ. Մուրադյան // Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, 78 էջ:
4. «Ստեղծագործական նախաձեռնության զարգացում տարբեր մշակութային պրակտիկաներում» - մանկավարժներ Դեգոյարևա Ելենա Վիկտորովնա, Ջավարզիանա Իրինա Ալեքսանդրովնա:
5. <https://muegn.ru/hy/gosty/akcent-v-tehnologii-razvitiya-tvorcheskih-sposobnostei-sostavlyayushchie.html>
6. <http://am.civiceducation.ge/lessons/4-47>